

O'TKIR VA SURUNKALI ZAHARLANISH. ETIL SPIRTIDAN ZAHARLANISH ALOMATLARI, LETAL DOZA VA SUD EKSPERTIZASIDA BIOOBYEKT KO'RINISHI

Toshboyev Feruz Nizomiddinovich

*Samarqand davlat tibbiyot universiteti toksikologik va
farmatsevtik kimyo kafedrası assisenti*

Шодманова Анзират Улугбековна

*Samarqand davlat tibbiyot universiteti Farmatsiya fakulteti
4-kurs talabasi*

Муродова Малика Норинжон кизи

*Samarqand davlat tibbiyot universiteti Farmatsiya fakulteti
4-kurs talabasi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'tkir va surunkali zaharlanish jarayonlari, etil spirtidan zaharlanish alomatlari, uning letal dozasi aniqlash, sud ekspertizasida bioobyekt ko'rinishi hamda zaharlanishda birinchi yordam ko'rsatish tartiblari o'rganiladi. Etil spirtining salbiy ta'siri organizmga turli darajalarda zarar yetkazishi mumkin va bu sog'liq uchun jiddiy xavf tug'diradi.

Kalit so'zlar. O'tkir zaharlanish, surunkali zaharlanish, etil spirt, toksikologiya, sud ekspertizasi, bioobyekt, zaharlanish alomatlari, letal doza, birinchi yordam.

Ishning vazifasi. Ushbu maqola quyidagi vazifalarni bajarishga qaratilgan: O'tkir va surunkali zaharlanish jarayonlarini ta'riflash va farqlarini ko'rsatish. Etil spirtidan zaharlanish alomatlarini tahlil qilish va letal dozasi aniqlash. Sud ekspertizasi jarayonida bioobyekt ko'rinishini o'rganish. Etil spirtining toksik ta'sirini tahlil qilish va zaharlanishda birinchi yordam ko'rsatish tartibini belgilash.

Material va uslublar:

O'TKIR VA SURUNKALI ZAHARLANISH: ASOSIY TUSHUNCHALAR

Zaharlanish — organizmning toksik moddalar bilan ta'sir qilishi natijasida yuzaga keladigan patologik holatdir. O'tkir zaharlanish qisqa vaqt ichida, bir martalik yuqori dozada toksik modda qabul qilinganida sodir bo'ladi. Ushbu holat ko'pincha tezkor sog'liqni yomonlashtiradi va shoshilinch tibbiy yordam talab etadi. Surunkali zaharlanish esa uzoq muddat davomida, masalan, bir necha hafta yoki oylardan beri, moddaning kamroq, lekin doimiy qabul qilinishi natijasida yuzaga keladi. Surunkali zaharlanish belgilari ko'pincha aniq ko'rinmaydi va bu esa kasallikning kechikib rivojlanishiga olib keladi.

ETIL SPIRTINING TOKSIK TA'SIRI

Etil spirtining toksik ta'siri organizmga bir qator salbiy ta'sir ko'rsatadi. Etil spirtining asosiy toksik ta'siri quyidagilardan iborat:

Markaziy asab tizimiga ta'sir: Etil spirtining iste'moli, asosan, markaziy asab tizimining depressiyasi bilan bog'liqdir. Buning natijasida bemorlar yengil kayfiyat, uyquchanlik, qoniqarsizlik va hushdan ketish holatiga duch kelishi mumkin.

Metabolizmning buzilishi: Etil spirtining metabolizmi jigarda sodir bo'ladi. Odatda, jigar hujayralarida etil spirtining metabolizmi natijasida asetaldehid va boshqa toksik birikmalar hosil bo'ladi. Ushbu birikmalar jigarning shikastlanishiga, yallig'lanishiga va surroza rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Immun tizimining zaiflashishi: Etil spirtining doimiy iste'moli immun tizimining zaiflashishiga olib kelishi mumkin, bu esa infeksiyalarga qarshi kurashish qobiliyatini pasaytiradi.

Oshqozon-ichak tizimining buzilishi: Etil spirtining iste'moli oshqozon va ichaklarga zarar yetkazishi mumkin. Bu, o'z navbatida, gastrit, oshqozon yarasi va ichakning yallig'lanishiga olib kelishi mumkin.

ETIL SPIRTINING LETAL DOZA

Etil spirtining letal dozasini aniqlash, unda organizmga zarar yetkazadigan va o'limga olib kelishi mumkin bo'lgan miqdorni belgilashda muhim ahamiyatga ega. Odatda, etil spirtining o'rtacha letal dozasini 5-8 gramm/kg deb hisoblash mumkin. Shunday qilib, agar 70 kg og'irlikdagi odam etil spirtini 350-560 gramm miqdorida iste'mol qilsa, bu o'limga olib kelishi mumkin. Biroq, bu raqam individual farqlarga, asosan, yosh, jins, sog'liq holati va boshqa omillarga bog'liq ravishda o'zgarishi mumkin. Odamning individual xususiyatlari, spirtli ichimliklarga nisbatan toqat darajasi va boshqa omillar, masalan, ovqat iste'mol qilish ham letal doza natijasida yuzaga keladigan oqibatlarga ta'sir qilishi mumkin.

ETIL SPIRTIDAN ZAHARLANISH ALOMATLARI

Etil spirtidan zaharlanish alomatlari quyidagi ko'rinishlarda bo'lishi mumkin:

O'tkir zaharlanish alomatlari:

- Hushdan ketish
- Qon bosimining pasayishi
- Qon tomirlarining kengayishi
- Qon shakarining kamayishi
- Tez yurak urishi
- Ko'ngil aynishi, qusish

Surunkali zaharlanish alomatlari:

- Uyqu va kayfiyat o'zgarishi
- Jigar va buyraklar faoliyatining buzilishi

- Yuqori qon bosimi
- Semizlik va suyuqlikni ushlab turish O'zgarishlar asab tizimida, masalan, xotira va diqqatsizlikning pasayishi

SUD EKSPERTIZASIDA BIOOBYEKT KO'RINISHI

Sud ekspertizasi jarayonida etil spirtidan zaharlanish holatlari quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

Biologik namunalar: Sud ekspertizasi jarayonida olingan biologik namunalar, masalan, qon, siydik, va boshqa biologik suyuqliklar tahlil qilinadi. Bu namunalar etil spirtining miqdorini aniqlash va zaruriy tadqiqotlar o'tkazish uchun ishlatiladi.

Dori va toksinlar tahlili: Sud ekspertizasi jarayonida etil spirtining qon va boshqa bioobyektlardagi konsentratsiyasi aniqlanadi. Bu jarayonda toksikologik tahlil usullari, masalan, gaz-xromatografiya va mass-spektrometriya qo'llaniladi.

Morfologik tahlil: Etil spirtining organizmga ta'siri jigarning va buyrakning histologik o'zgarishlariga olib kelishi mumkin. Sud ekspertizasi jarayonida olingan biopsiya namunalarini histologik tahlil qilish orqali jigarda va boshqa organlarda o'zgarishlar aniqlanadi.

ZAHARLANISHDA BIRINCHI YORDAM KO'RSATISH

Etil spirtidan zaharlanish holatida birinchi yordam ko'rsatish juda muhimdir. Birinchi yordam ko'rsatish tartibi quyidagicha:

1. Tez yordam chaqirish: Bemorni imkon qadar tez tibbiy yordamga olib boring.
2. Havoni tozalash: Bemorni havosi toza va yaxshi yoritilgan joyga olib boring.
3. Bemorning holatini nazorat qilish: Bemor hushsiz yoki noqulay holatda bo'lsa, ularning nafas olish va yurak urishini nazorat qiling.
4. Qon bosimini tekshirish: Agar mumkin bo'lsa, qon bosimini o'lchab ko'ring.
5. Qusishdan saqlanish: Agar bemorda qusish alomatlari mavjud bo'lsa, ularni xavfsiz holatda ushlab turish zarur.
6. Oziq-ovqat iste'mol qilishdan saqlanish: Bemorni ovqat va ichimliklardan uzoq tuting.

O'ZBEKISTON SHAROITIDA ETIL SPIRTIDAN ZAHARLANISH

O'zbekiston sharoitida etil spirtidan zaharlanish holatlari, ayniqsa, ichimliklar sifatining pastligi va nazoratsiz iste'mol qilish natijasida ko'paymoqda. Ijtimoiy-iqtisodiy omillar, ta'lim darajasining pastligi va spirtli ichimliklarga oid madaniyatning etishmasligi bu muammolarning rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin. Odatda, yoshlar va ijtimoiy himoyasiz qatlamlar orasida etil spirtidan zaharlanish holatlari keng tarqalgan. Bunday vaziyatda, sog'liqni saqlash tizimi va jamiyat uchun bir qator muammolar yuzaga keladi:

1. Sog'liqni saqlash tizimidagi yuk: Etil spirtidan zaharlanish holatlari sog'liqni saqlash tizimiga qo'shimcha yuk bo'lib, shifokorlar va tibbiy xodimlarning ishini

murakkablashtiradi. Ular zaharlanishning har xil darajalari bilan bog'liq holatlarda tez va samarali yordam ko'rsatishlari kerak.

2. Ijtimoiy muammolar: Etil spirtining noto'g'ri iste'moli oila muammolariga, ijtimoiy beqarorlikka va jinoyatchilikning oshishiga olib kelishi mumkin. Odamlar ichkilik ichib, o'z hayotlarini va o'z atrofidagi odamlarni xavf ostiga qo'yishadi.

3. Ta'lim va tarbiya masalalari: Yoshlar orasida etil spirtidan zaharlanish holatlarini kamaytirish uchun ta'lim va tarbiya muhim ahamiyatga ega. Ta'lim dasturlarida spirtli ichimliklarning salbiy ta'siri va sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash mavzularini kiritish zarur.

4. Profilaktik chora-tadbirlar: O'zbekistonda etil spirtidan zaharlanishni oldini olish uchun kompleks chora-tadbirlar ishlab chiqish va amalga oshirish lozim. Bu chora-tadbirlar ichimliklar sifatini nazorat qilish, xalqni ogohlikka chaqirish va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishni o'z ichiga olishi kerak.

Xulosa. O'tkir va surunkali zaharlanish, ayniqsa, etil spirtidan zaharlanish, sog'liq uchun jiddiy muammo hisoblanadi. Etil spirtining toksik ta'siri, letal doza, zaharlanish alomatlari va sud ekspertizasi jarayonida bioobyekt ko'rinishi kabi muhim jihatlar ko'rib chiqildi. O'z vaqtida chora-tadbirlar ko'rish va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, shuningdek, etil spirtidan zaharlanishda birinchi yordam ko'rsatish jarayonlari sog'lom jigar va buyraklarni saqlashda muhim ahamiyatga ega. O'zbekistonda etil spirtidan zaharlanish holatlari ko'payayotganligi sababli, sog'liqni saqlash tizimining bu masala bo'yicha chora-tadbirlari, ta'lim va profilaktika tadbirlari ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, jamiyatda spirtli ichimliklar iste'molini nazorat qilish, yoshlarni etil spirtining salbiy ta'sirlari haqida ogohlantirish va sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash zarur. Faqatgina bunday chora-tadbirlar orqali jamiyatda sog'lom va barqaror rivojlanishni ta'minlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nizomiddinovich T. F. et al. EXPERIMENTAL MYOCARDIAL INFARCTION LDH BILAN CORRECTION OF NATHIJALARI: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 6. – №. 1. – C. 63-68.
2. Nizomiddinovich T. F. et al. QON TOMIR KASALIKLARIDA ENOSNING O'RNI: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 6. – №. 1. – C. 56-62.
3. Sh, Xushnazarov Z., L. Kenjayeva, and F. N. Toshboyev. "PIRRILO [2, 3-D] PRIMIDINLARNING BIOLOGIK FAOLLIGI." *TADQIQOTLAR. UZ* 39.5 (2024): 30-35.

4. Sh X. Z., Toshboyev F. N., Izatullayev S. A. PIRIMIDIN HALQASI ISHTIROKIDA SINTEZ VA PIRIMIDINNING BIOLOGIK FAOLLIGI //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – T. 38. – №. 5. – С. 28-34.
5. Toshboyev F. N., Tashanov O. S., Izatullayev S. A. Oziqa tarkibidagi spirtlarni oksidlanish jarayonini matematik modilashtirish orqali xisoblash //golden brain. – 2023. – T. 1. – №. 28. – С. 117-120.
6. Toshboyev F. N., Iskandar o'g'li M. S., Fayzullo o'g'li S. S. XITIZAN VA SUT ZARDOI BILAN OZIQLANTIRILGAN BROYLAR JO'JALARINING BIOKIMYOVIY KO'RSATKICHLARI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 14. – №. 1. – С. 78-80.
7. Toshboyev F. N. et al. SELECTIVITY OF YKS CATALYZATION IN THE SYNTHESIS OF VINYL ACETATE FROM ETHYLENE AND ACETIC ACID //World of Scientific news in Science. – 2023. – T. 1. – №. 2. – С. 31-35.
8. Nizomiddinovich T. F., Abdimannonovich I. S., Zoirovich A. J. Of organic substances by thin layer chromatographic method //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 14. – №. 1. – С. 70-72.
9. Toshboyev F. N., Bobokulova S. A., Suyunova M. O. Synthesis of vinyl acetate from acetylene with the participation of a nanocatalyst and study of its kinetics //World of Scientific news in Science. – 2024. – T. 2. – №. 2. – С. 11-18.
10. Тошбоев Ф. Н., Ахмадов Д. З., Эшанкулов З. А. Динамика нитрергической системы при гиперхолестеринемии //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 14. – №. 1. – С. 73-77.
11. Baykulov A. K., Toshboyev F. N., Akhmadov J. Z. BIOCHEMICAL AND PHYSIOLOGICAL CHANGES IN PARASITE PARAMETERS IN THE HOST-PARASITE RELATIONSHIP //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – T. 2. – №. 1. – С. 257-262.
12. Xudoyberdiyev I. I. et al. Etilen va sirka kislotadan vinilasetat olinishi jarayonining fizik-kimyoviy asoslari //Zamonaviy fan va ta'lim yangiliklari xalqaro ilmiy jurnal. – 2023. – T. 1. – №. 5. – С. 59-62.
13. Toshboyev F. N., Akhmadov J. Z., Eshonqulov Z. A. ETHYLENE OXYACETYLATION REACTION KINETICS LEARN //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – T. 2. – №. 1. – С. 253-256.
14. Тошбоев Ф. Н., Анваров Т. О., Изатуллаев С. А. ОПРЕДЕЛЕНИЕ PH СРЕДЫ ЛЕКАРСТВЕННЫХ ВЕЩЕСТВ ПОТЕНЦИОМЕТРИЧЕСКИМ МЕТОДОМ //World of Scientific news in Science. – 2023. – T. 1. – №. 1. – С. 166-169.
15. Baxodirovich S. S., Nizomiddinovich T. F., Ergashboevna E. M. GAZ ARALASHMALARINI NAZORAT QILISHNING TERMOKATALITIK USULI //Journal of Universal Science Research. – 2024. – T. 2. – №. 2. – С. 276-281.
16. Байкулов А. К., Муртазаева Н. К., Тошбоев Ф. Н. ДИНАМИКА ВЛИЯНИЯ ЛАКТАТДЕГИДРОГЕНАЗЫ ПРИ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМ ИНФАРКТЕ МИОКАРДА //World of Scientific news in Science. – 2024. – T. 2. – №. 3. – С. 244-251.